

BACHELOROPPGAVE

Utelek i barnehagen som en arena for inkludering.

Outdoor play in the kindergarten as an arena for inclusion.

Navn: Karin Midthus & Linn Kristin Gottenborg Lund

Kandidat nr: 205 & 228

BLUD – BACHD401

Avdeling for lærerutdanning og kulturfag

Veileder: Dag Skram

Innleveringsdato: 25.05.2023

Vi bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Innholdsfortegnelse:

Sammendrag	4
1.0 Innledning og bakgrunn for valg av tema:	5
1.1 Innledning	5
1.2 Valg av problemstilling	6
1.3 Oppgavens oppbygging:	6
2.0 Teori	7
2.1 Tidligere forskning	7
2.2 Personalets rolle i lek	8
2.3 Lek	9
2.4 Inkludering/Ekskludering i utetiden	11
2.5 Affordance – det fysiske rommets invitasjon til lek og læring	12
2.6 Barns medvirkning	12
3.0 Metode	13
3.1 Hva er metode?	13
3.2 Valg av metode	15
3.3 Intervju	15
3.4 Gjennomføring av intervju	16
3.5 Valg av informanter	17
3.6 Etske vurderinger	18
4.0 Funn og drøfting	18
4.1. Kan du kort beskrive uteområdet?:	19
4.2 Kan du fortelle om barnehagens aksjonsforskningstema/satsingsområde?	19
4.3 Kan du fortelle litt om hva personalets ansvarsoppgaver er i den felles utetiden?	20
4.4 Syns du at personalet bruker nok tid på å leke med barna når dere er ute sammen?	21
4.5 Opplever du at barn blir utestengt/mobbet i uteleken?	22
4.6 Hva legger du i ordet inkluderende lekemiljø?	23

4.7 Mener du at lekene og apparatene dere tilbyr er med på å skape et inkluderende lekemiljø?	23
4.8 Hva gjør du aktivt for å skape et inkluderende lekemiljø for ALLE i den felles utetiden?	24
4.9 Hva tenker du er viktig for å skape et inkluderende lekemiljø når alle barna er ute felles?.....	25
4.10 Hva er det viktigste du gjør i utetiden?.....	26
5.0 Avslutning	27
Litteraturliste:	28
Vedlegg:	30

Sammendrag

Målet med denne oppgaven er å få bedre kunnskap og innsikt i voksenrollen i leken og hva det har å bety for inkludering i barnehagens utetid. Grunnlaget for at vi valgte dette temaet er vår interesse for lek og inkludering, samt hvordan voksnes deltagelse virker inn på dette. Vi har ulike erfaringer om hvor deltagende voksne er i lek. Vi ønsket å få mer kunnskap rundt dette ved å intervjuer personalet i ulike barnehager og få fram deres synspunkt og egen praksis.

Teoridelen vår er delt inn i 7 deler, og den handler om lek, inkludering, voksenrollen, barns medvirkning og muligheter i lekemiljøet. Vi har også med ulike styringsdokumenter som vi må forholde oss til.

Funn vi har gjort oss i arbeidet er at det er et misforhold mellom personalets ønsker/tanker og faktisk praksis, noe vi synes var interessant å jobbe videre med.

Summary:

The aim of this assignment is to gain better knowledge and insight into the adult role in play situations and what it means for inclusion in the kindergarten's outdoor time. The basis for choosing this theme is our interest in play and inclusion, as well as how adults' participation affects this. We also have different experiences of how involved adults are in these situations. We wanted to gain more knowledge about this by interviewing the staff in the kindergarten and evoke their point of view and practice around this.

Our theory part is divided into 7 parts, and it is about play, inclusion, the adult role, children's participation, and opportunities in the environment. We also involved management documents that we must deal with.

The discoveries we have made in the work is that there is a mismatch between the staff's wishes/thoughts and actual practice, which we think is interesting to take a closer look at.

1.0 Innledning og bakgrunn for valg av tema:

1.1 Innledning

I denne oppgaven har vi valgt å skrive om hvordan personalet i barnehagen er med på å skape et inkluderende lekemiljø. Dette er et tema som interesserer oss, og ut fra tidligere erfaringer fra både praksis og jobb er det ulikt hvordan det praktiseres og hvem det blir praktisert av. For å finne ut hva personalet aktivt gjør i det daglige for å skape et inkluderende lekemiljø for alle barna skal vi gjennomføre intervjuer i våre barnehager med alt fra vikarer til pedagogiske ledere. Vi har selv sett og erfart at mobbing starter allerede i barnehagen, og man må starte forebyggingen så tidlig som mulig. En arena vi opplever det ofte oppstår mobbing er i den felles utetiden, derfor ønsker vi å hente inn kunnskap for å kunne forebygge dette, og sette på fokus på hvor mye personalets tilstedeværelse betyr for barns ulike roller i leken. I barnehageloven (2005) § 41, blir det fastslått at «barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna». Vi er altså nysgjerrige på hva personalet aktivt gjør og personalets tanker om det å skape et inkluderende lekemiljø i utetiden, for å på sikt kunne forebygge mer mobbing i barnehagene og heller ha mer fokus på hvordan man styrker relasjonene mellom barna.

I barnehagen forplikter vi oss til å jobbe etter ulike styringsverktøy. I Rammeplanen for barnehagene under barnehagens verdigrunnlag står det «Å møte individets behov for omsorg, trygghet, tilhørighet og annerkjennelse og sikre at barn får ta del i og medvirke i fellesskapet, er viktige verdier som skal gjenspeiles i barnehagen» (Kunnskapsdepartementet, 2017. s.7). Vår førforståelse er at i utetiden kan mange av barna fort bli sårbare ved at det er store områder, mange barn og mye som skjer rundt dem. Vi mener at for å oppfylle barnehagens verdigrunnlag, er vi voksne nødt til å være bevisste vår tilstedeværelse, for å sikre trygghet og omsorg ovenfor barna. “I en undersøkelse om barns trivsel i barnehagen gjort av Bratterud, Sandseter & Seland (2012) viste resultatene at det kun var i underkant av 10 % av barna som opplevde at de ansatte ofte lekte sammen med dem, og hele 30 % av responderte på at de ansatte aldri lekte med dem verken inne eller ute” (Bratterud et al., 2015, s. 3). Dette er interessante og bekymringsverdige tall, som også er en ekstra motivasjonsfaktor for oss i dette prosjektet. Vi ønsker å så noen frø hos personalet igjennom denne prosessen, for å sette enda mer fokus på hvor viktig dette temaet er.

1.2 Valg av problemstilling

Vi hadde tidlig bestemt oss for temaet vi begge synes er interessant og aktuelt å belyse i barnehagehverdagen. Temaet vi har valgt er personalets rolle i forhold til å skape et inkluderende lekemiljø i utetiden. Vi har i praksis og i tidligere arbeid i barnehagen erfart at mange i personalet ofte blir stående og «overvåke» barns lek, eller at ofte andre rutinegjøremål blir prioritert i utetiden. Etter å ha fått enda mer teori og at vi daglig får en påminnelse om hvor viktig voksenrollen er i barns lek, og hvor viktig den rollen er for å skape en arena for inkludering landet vi til slutt på denne problemstillingen:

«Hva gjør personalet i barnehagen for å skape et inkluderende lekemiljø i den utetiden som er felles for hele barnehagen?»

I vår problemstilling har vi begreper som personal, inkluderende lekemiljø og felles utetid. Vi har valgt å forske videre på hva personalet i barnehagen legger i begrepet inkluderende lekemiljø og hvilken rolle de tar i den felles uteleken sammen med barna.

Vi brukerbegrep som: personal, det omfavner hele personalgruppa fra vikarer til pedagogene. Ofte opplever vi at vikarene tilbringer mest tid sammen med barna i den felles utetiden. Grunnen for at vi inkluderer disse er at de ser barna mer, men det er også viktig å inkludere pedagogene da de har en mer teoretisk bakgrunn, og skal være en rollemodell for hele personalgruppen. Et inkluderende lekemiljø har vi lært at kjennetegnes blant annet ved at alle barna blir tatt hensyn til i forhold til interesser når man skal kjøpe inn nye leker, om det er leker som legger grunnlag for at flere kan leke sammen og dermed inkludere andre. Det vi tenker er det viktigste for å lære barna om inkludering er hverken å ha riktige leker eller apparater, man kan like så godt jobbe med inkludering i en lek i skogen, men at det å lære barna om inkludering kommer fra oss voksne. Vi tror våre evner og kunnskaper om å veilede i leken er grunnleggende for at barna skal lære seg å inkludere, og samtidig lære om inkludering. Med felles utetid mener vi mellom kl 12:00-14:00 da alle avdelingene møtes ute til frilek.

1.3 Oppgavens oppbygging:

Vi har bygd opp oppgaven vår i 4 hovedkapitler. Kapittel 1. består av en innledning der vi presenterer oppgaven vår, forklarer begreper og grunngir temaene vi har valgt. Kapittel 2 er teoridelen, der vi har valgt relevant teori ut fra temaet og vår problemstilling. Begreper vi er innom er voksenrollen i lek, lek, inkludering, affordances og barns medvirkning. Kapittel 3,

består av metodekapittelet der vi har skrivd om valg av metode, intervju, valg av informanter og etiske utfordringer. I kapittel 4 skriver vi om funnene i empirien vår, og drøfter de opp mot relevant teori og egne meninger og tanker. Vi avslutter oppgaven vår med en oppsummering av oppgaven og en konklusjon der vi svarer på problemstillingen vår.

2.0 Teori

I teorikapittelet skal vi gjøre rede for ulike teorier og begreper som er relevante for temaet og problemstillingen vår. Først skal vi skrive om tidligere forskning, videre gjør vi rede for personalets rolle i lek, definerer hva lek er, og videre kommer det et avsnitt om inkludering/ekskludering i uteleken, deretter kommer det et avsnitt som forklarer begrepet affordances og avslutningsvis har vi tatt med temaet barns medvirkning, noe som er et sentralt begrep i barnehagehverdagen.

2.1 Tidligere forskning

Å finne tidligere forskning mot vår problemstilling var ikke så lett som vi trodde. Vi har søkt på inkluderende lekemiljø i utetiden, og voksenrollen i uteleken både på internett og lett på biblioteket. En forsknings artikkel vi synes var veldig interessant er Trond Løge Hagen (2015) og Sørensen (2017) sin med tittelen «*Hvilken innvirkning har barnehagens fysiske utemiljø på barns lek og de ansattes pedagogiske praksis i uterommet*». De har gjennomført en forskningsstudie som peker på at uterommet og personalets bevissthet rundt den rollen de har når de er der, viser seg å ikke være en del av den pedagogiske praksisen de praktiserer.

I denne artikkelen gjorde de flere funn som er interessante for oss, og som støtter oppunder de erfaringene vi har gjort oss i praksis og i hverdagen på jobb i barnehagen. Videre i studien viser det seg at personalet ser på uterommet som et frirom, der barna skal få bevege seg fritt og leke i størst mulig grad, uten at de blander seg inn. Personalet løfter frem at deres rolle i uteleken er observatørrolle, og barna har likeverdige muligheter til lek uten deres rolle og støtte. Videre skriver Hagen og Sørensen om at i utetiden får personalet mulighet til å avholde møter, ha pauseavvikling og andre gjøremål som krever at man frigjøres fra barnegruppen. I disse tidsrommene er det lite ansatte ute og rollen personalet tok blir beskrevet som aktivt tilbaketrukket, der de hadde god oversikt over barna og kunne fort gå inn i ulike situasjoner som oppstår underveis. Hagen og Sørensen har hatt samtaler med barna og spurt om de

voksne ofte var med i leken. Barna svarte at de voksne ikke lekte, og at de gikk «hit og dit» eller at de bare sto og så på (2015, s.13). Dette belyser bare enda mer hvor viktig temaet for vår problemstilling er, ved å jobbe med inkludering og undersøke personalets tanker rundt dette i den felles utetiden, og denne artikkelen bekrefter det vi selv opplever er vanlig praksis ute i barnehagene.

2.2 Personalets rolle i lek

I problemstillingen vår har vi lagt vekt på hva personalet tenker er viktig for å skape et inkluderende lekemiljø i den felles utetiden. Nordøen og Laberg skriver at en ny barnehagestudie slår fast at barnehagemiljøer der personalet inntar en lekende posisjon og bare i mindre grad posisjonerer seg som sideobservatør blir sterkere læringsmiljøer (Nordøen og Laberg, 2021, s. 319). Hjelmervik skriver også om dette temaet og tydeliggjør dette når han skriver «*Når en voksen går inn i leken og tar en rolle, inspirerer det gjerne barna til å videreutvikle leken og inkludere flere*» (Hjelmervik, 2021, s. 191). Vi har også ulike styringsdokumenter og forholde oss til og i Stortingsmelding nr. 19: *Tid for lek og læring* står det at det er faglig enighet blant forskere om at personalets kompetanse og voksentettheten i barnehagen er de viktigste faktorene for barnas trivsel og utvikling. De ansattes formelle kompetanse har betydning for kvaliteten på samhandlingen med barna, og for hvordan personalet tilrettelegger et omsorgs- og læringsmiljø ut fra hvert enkelt barns forutsetninger (19 (2015-2016), s. 71). Dette kobler vi opp mot at det handler om å være en tilstedeværende voksen i barnas lek, som er lydhør og støtter oppunder barns lek. Nordli og Thormodsæter understreker dette ved å skrive at som voksne må vi anstrenge oss for å forstå hva barn mener og tenker. Vi må legge godviljen til og bruke hele sanseapparatet når vi lytter. En tilstedeværende voksen viser med hele seg at han/hun er interessert (Nordli & Thormodsæter, 2011, s. 44). Vi opplever at tilstedeværelse kan være alt fra å sitte på huk i nærheten av barna, eller fysisk delta i barns lek. Drugli peker på at personalets fysiske tilstedeværelse i seg selv har en stor innvirkning på barnas engasjement i leken, videre skriver hun at det å sitte ved siden av barna og på den måten være tilgjengelig ved behov er viktig for at barn skal klare å være i leksituasjonene over tid. (Drugli, 2017, s. 63). Vi erfarer at når vi setter oss ned, viser med kroppen at vi er tilstede, er dette ofte nok for barna å bare vite at vi er tilgjengelige ved behov.

I Rammeplanen for barnehagene står det at «Barnehagen skal aktivt legge til rette for omsorgsfulle relasjoner mellom barna og personalet og mellom barna, som grunnlag for trivsel, glede og mestring» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 19). God læring i lek krever at personalet tilrettelegger for lek og læring, ved for eksempel at barna har tilgang på leker (inne og ute), objekter, materialer, også videre som vekker deres nysgjerrighet og utforskertrang, samt at personalet aktivt fanger opp læringsmuligheter som oppstår spontant og bygger videre på disse. Det krever at miljøet i barnehagen er spennende og inspirerende, og at personalet er der barna er, for eksempel på gulvet, i sandkassen, ved bordet også videre (Drugli, 2017, s. 171). Vi i flere år på høyskole for å lære om blant annet å leke med barna. Dette har vært en stor del av vårt studieløp, og også noe vi anser som svært viktig. Wolf understreker hvor viktig personalets tilstedeværelse er ved å «beskytte og vokte leken samt ytterligere dyrke og fremme den» Wolf, 2017, s. 53).

Øhman skriver om den viktige posisjonen til barns leking er å være lekingens goodwillambassadør. Og det innebærer blant annet å jobbe for alle barns rett til å være lekende, ta leken i forsvar, og hjelpe barn med å finne sammen i felles egeninitiert lek, og sist, men ikke minst – være lekende selv (Øhman, 2020, s. 210). Vi tror at for å få praktisert dette, er personalet nødt til å ha kompetanse om lek, lekens betydning og hvordan vi best kan veilede i lek. Dette starter også Øhman kapitlet sitt med å skrive «de voksnes kunnskaper om og innsikt i lek samt deres egen lekeevne er mer avgjørende for hvor dyp, langvarig og utviklende barnas lek blir, enn de enkelte barnas fantasi evne eller lekenhet» (Øhman, 2020, s. 195). Videre skriver Øhman at det er sammen med en voksen, forelder eller lærer at barn lærer seg rollelek, den vanskeligste og kanskje viktigste leken i livet. Derfor er det en generasjonsplikt å lære barn å leke, å overføre lekens koder til neste generasjon. Lærerne bør fungere som engasjerte og aktive ledsagere i barns lek i barnehagen og skolen (Øhman, 2012, s. 19). Dette understreker hvor viktig personalets tilstedeværelse er for å skape et inkluderende lekemiljø i den felles utetiden, for å bidra til å fremme leken og lekens egenverdi.

2.3 Lek

«Leik er kommunikasjon og samspel. Barn lærer å samhandle med andre, og gjennom det lærer dei også noko om seg sjølve» (Skram, 2002, s. 53). Begrepet lek er et vidt og sammensatt begrep som kan være vanskelig å finne kun én definisjon på.

Skram poengterer også dette med å skrive at det finnes så mange ulike forsøk på å fange inn det som er lekens egentlige natur, at vi må konkludere med at det er en umulig oppgave å finne en dekkende definisjon på et så mangfoldig og sammensatt begrep (Skram, 2002, s. 58). Vi synes det ble vanskelig å bruke kun en definisjon på lek, da det finnes mange ulike å velge mellom, videre kommer noen definisjoner som vi synes er viktige perspektiver ved leken.

Øhman skriver at «lek er barnas egen pedagogikk som vi voksne har som oppgave å forvalte. Leken utvikler initiativrikdom og mot, og barn leker på mange forskjellige måter. De kan like gjerne prøve ut mengder og antall som å utforske livets eksistensielle temaer. Barna iklær seg forskjellige roller fra virkelighetens og fiksjonens verden, og de prøver ut hvordan de kan være sammen» (Øhman, 2012, s. 16). Her ser vi at Skram og Øhman er enige om fantasidelen rundt leken, og Skram stiller seg spørsmålet «hva er lek, og hvordan forstå fenomenet lek»? Videre skriver han at lek er en mental tilstand, en forestilling om at det en gjør nå, bare er på liksom. Det handler om å kunne gi seg over til illusjonen, og gjennom den til leken. Han skriver også at leken har sin indre logikk. Skal vi forstå leken, må vi være empatiske på lekens vegner. Det innebærer at vi må ha et perspektiv der vi retter oppmerksomheten mot å forstå lekens innerste vesen. Med en slik tilnærming blir vi ikke så opptatte av meningen med leken, men mer av å forstå hva leken betyr for den som leker (Skram, 2007, s. 51). Øhman skriver altså at lek er barnas pedagogikk, at barna lærer av hverandre i leken. Slik blir den viktig for barns utvikling både motorisk, kognitivt, sosialt og emosjonelt. Som personale i barnehagen må man huske på hvor viktig lekens egenverdi er for barnas læring. Slik vi ser det, kan lekens egenverdi- og barnas læring, ses på som motsetninger. Lekens egenverdi opplever vi at bygger på leken for lekens egen skyld- uten et mål om at barna skal bli noe der fremme, men å være i flyt her og nå. Når vi vil at barnehagen skal være en pedagogisk virksomhet erfarer vi at det er lett å tenke at vi skal legge opp til læring, og lærings lek for å støtte oppunder barnehagen som en utdanningsinstitusjon. Men da kan vi stå i fare for å bevege oss vekk fra lekens egenverdi, og heller fokusere på målet for leken.

Wolf beskriver leken på sin måte, som et stort og universelt fenomen som kan ha ulike former og innhold som vil være kulturelt betinget. Hun skriver videre at gjennom lek opplever, erfarer og uttrykker barn seg gjennom ulike uttrykksformer i de omgivelsene de befinner seg i (Wolf, 2014, s. 14). Altså vil voksnes forskjellige kulturer, livssyn og egen barndom ha mye å si for hvordan vi tilnærmer oss leken, og gjennom leken kan vi forstå mye av verden barna lever i og barns omverden. Ved å observere og være deltagende kan vi oppfatte mye av både

utviklingen til hvert enkelt barn og oppfatte og forstå mye rundt hvorfor barn er som de er. Wolf skriver videre at et viktig faktum innenfor lek handler om de voksnes holdninger, fokus og forståelse av leken og hvilken betydning dette vil ha for barnet sin lek og for hvordan vi voksne forholder oss til barns lek (Wolf, 2014, s. 17). Ved at voksne tar leken på alvor, verner om den og anerkjenner den, vil barna og deres verden være viktige, og leken vil være under stadig utvikling.

2.4 Inkludering/Ekskludering i utetiden

I denne oppgaven har vi også rettet fokuset på personalets rolle for å skape et inkluderende lekemiljø, som også innebærer å verne om og videreutvikle leken sammen med barna. Greve skriver at «Det er først og fremst i samspill med andre at vi lærer», videre skriver Greve at når barna leker med jevnaldrende lærer de på en måte, de ikke kan gjøre av voksne (Greve, 2009, s.146). Personalet må være tilstede i barns lek, samtidig som de ikke tar over leken, men heller er et støttende stillas og hjelper barna videre. Som ansatte i barnehagen opplever vi at mye av utetiden går til frilek på barnehagens uteområde. Det er ofte pauseavvikling, møter, sovevakt og andre praktiske gjøremål som gjennomføres i denne tiden. Vi har ikke alltid den muligheten til å sette oss ned og leke med barna, eller bli med på aktiviteter ut fra barnas ønsker og behov, som vi selv ønsker. Selv om leken ser fin ut på avstand, er det ikke nødvendigvis det barna opplever, men hvordan kan vi som personale sikre at alle barn føler seg inkludert?

Mye av ekskluderingen og konfliktene i lek skjer i det skjulte, og det er ikke alltid like lett å oppdage på avstand. Greve peker også på i boken sin at en konflikt er en mulig trussel mot vennsksapsrelasjonen (2009, s.117). Så vi har en viktig jobb med å forebygge dette for å skape gode relasjoner blant barna. Pape mener i dette tilfellet at «Dersom vi skal lykkes i arbeidet med å forebygge mobbing og utenforskap må vi starte med å se på de ansatte. Vi må våge å stille krav til dem som har valgt å arbeide med barn» (Pape, 2020, s.136). Altså må vi ta et innblikk i hva vi bruker utetiden til, og finne ut av personalets roller og holdninger rundt utetiden. Er det en friplass for at ansatte skal kunne gjøre andre praktiske gjøremål, være observatører eller er det en arena for å delta i, og følge opp og veilede barnas lek? Alt dette legger Kunnskapsdepartementet vekt på i rammeplanen, der de skriver under livsmestring og helse: «Barnehagen skal bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing. Om et barn opplever krenkelser eller mobbing, må barnehagen håndtere, stoppe og følge opp dette» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.11).

Barnehagens utetid er en viktig arena for inkludering da barna har et stort areale med ulikt materiale tilgjengelig. Vi opplever at når personalet sprer seg på uteområdet, viser at de er tilgjengelig for barna og deltar i barns lek er det mindre ekskludering og uheldige samspill som oppstår.

2.5 Affordance – det fysiske rommets invitasjon til lek og læring

I rammeplanen for barnehagen står det at «Barnehagens fysiske miljø skal være trygt og utfordrende og gi barna allsidige bevegelseserfaringer. Personalet skal utforme det fysiske miljøet slik at alle barn får muligheter til å delta aktivt i lek og andre aktiviteter, og slik at leker og materiell er tilgjengelig for barna» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.19). Dette kobler vi opp mot Gibson (1979) sin teori Affordance, som utdyper seg i innbydelse, invitasjon eller det mulige handlingsrommet miljøet og individet sammen utgjør (Osnes et al, 2010, s.168). Her ser vi at for å oppnå et godt lekemiljø for den enkelte, er vi nødt til å kunnskap om det enkelte barn og barns utvikling, og dette underbygger Osnes med å skrive at «Når et barn er ute i naturen og finner ett blant mange trær som de vil klatre i, ligger innbydelsen til å klatre verken i treet eller hos barnet, men i relasjonen mellom dem» (Osnes et al, 2010, s.168). Videre skriver Osnes at noen voksne karakteriserer vi som lekne og sier at de har beholdt det lekne barnet i seg, fordi de fortsetter å svare på innbydelsene til lek og utforsking. «Det hviler et ansvar på barnehagelæreren knyttet til å gi barna frie handlingsrom i mange og varierte miljøer. I følge Kyttä (2006) er handlingsrommet vi gir barnet, avgjørende for om barnet får førstehåndserfaringer med invitasjonene i miljøet» (Osnes et al, 2010, s.173). Vi tenker at personalet i barnehagen må legge til rette for at barna kan møte og få ulike erfaringer i utetiden, med å utforske barnehagen uteområde og komme seg mer utenfor porten og undersøke nærområde og utforske dets potensiale.

2.6 Barns medvirkning

Barns medvirkning har en stor plass i den felles utetiden i barnehagen, ved at utetiden oftest blir brukt til frilek. Nordli & Thormodsæter refererer til barnehageloven § 3 Barns rett til medvirkning der det står at: Barn i barnehagen har rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet. Samt at barnets synspunkter skal legges vekt på i samsvar med dets alder og modning. Gjennom det å ha fokus på medvirkning i barnehagen skal barn lære å ta hensyn til egne og andres behov, samtidig som de skal ta en del av et større fellesskap (Nordli & Thormodsæter, 2011, s.50). For at vi skal kunne oppfylle disse kriteriene,

mener vi det er helt avgjørende at de voksne deltar i lek for å bli kjent med barna, veilede og ikke minst for å bringe leken videre. For å tilrettelegge et inkluderende lekemiljø i den utetiden som er felles må «personalet i barnehagen møte barn ut fra deres ståsted i her og nå situasjoner, altså personalet må ha “barnebrillene på”, barns medvirkning begynner i den voksnes tanke» (Nordli & Thormodsæter, 2011, s.54). Dette er en setning vi synes konkretiserer de voksnes rolle sammen med barna. For å skape et inkluderende og sosialt miljø sammen med barna er et aktivt og tydelig personale en viktig forutsetning for at barna kan utvikle og mestre sosiale ferdigheter sånn at de kan delta i fellesskapet (Nordli & Thormodsæter, 2011, s.56). Vi synes at Rammeplanen for barnehagene definerer barns medvirkning på en fin måte: Barnehagen skal ivareta barnas rett til medvirkning ved å legge til rette for og oppmuntre til at barna kan få gitt uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet, jf. barnehageloven § 1 og § 3, Grunnloven § 104 og FNs barnekonvensjon art. 12 nr 1. Barna skal jevnlig få mulighet til aktiv deltagelse i planleggingen og vurderingen av barnehagens virksomhet. Alle barn skal få erfare innflytelse på det som skjer i barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 27). Dette er noe personalet i barnehagen er forpliktet til å følge, og vi opplever at det praktiseres ulikt fra barnehage til barnehage, men nå er barns medvirkning kommet mer opp på dagsorden i barnehagehverdagen.

3.0 Metode

I metodekapittelet har vi gjort rede for vårt valg av metode, og hvorfor vi har valgt denne metoden. Videre skriver vi om gjennomføring av intervjuer og begrunner hvorfor vi har valgt disse informantene. Deretter redegjør vi for etiske vurderinger vi har gjort i forhold til behandling av informanter og datamateriale i forhold til vårt forskningsprosjekt.

3.1 Hva er metode?

Vitenskapelig metode er en teknikk eller en fremgangsmåte for å gi svar på ulike typer forskningsspørsmål. Dalland skriver om at metoden er redskapet vårt i møte med noe vi vil undersøke (Dalland, 2017, s.52). Målet med metoden er å få frem informasjon og kunnskap om den sosiale virkeligheten og hvordan denne informasjonen kan analyseres. Metode handler om å samle inn, analysere og tolke data. Dalland skriver også om at «Begrunnelsen for å velge en bestemt metode er at vi mener akkurat den metoden egner seg best til å belyse det spørsmålet eller problemstillingen vi har stilt på en best mulig måte» (Dalland, 2017 s.51).

Det er problemstillingen som styrer valget av metode, men styrer også hvordan man ønsker å få svar på problemstillingen, altså hvordan man ønsker å samle inn data, analysere og tolke dataene som sier noe om hvilken metode som er mest hensiktsmessig og bruke (Bergsland & Jæger, 2014, s.66).

Det er to hovedkategorier innenfor metode: kvantitativ og kvalitativ metode.

Dalland legger vekt på at ved kvalitative og kvantitative metoder bidrar på hver sin måte til en bedre forståelse av det samfunnet vi lever i, og av hvordan enkeltmennesker, grupper og institusjoner handler og samhandler (Dalland, 2017, s.52).

Kvantitativ metode er en metode som gir data i form av målbare enheter (Dalland, 2017, s.52). Videre skriver Dalland at de kvantitative metodene har den fordelen med at de gir data i form av målbare enheter. Altså at tallene gir oss muligheter til å foreta regneoperasjoner, enten om vi ønsker å finne gjennomsnittlig inntekt i befolkningen eller hvor stor prosent av befolkningen som er avhengig av sosialhjelp» (Dalland, 2017, s.52). Med denne metoden har man ofte intervjuet, observert eller sendt spørreskjema til en mengde personer for å få frem konkrete funn og tall/fakta om den problemstillingen man ønsker svar på.

Den kvalitative metoden baserer seg på et vidt spekter av innsamlingsmetoder som intervju, observasjon, bilder, videoopptak og lignende. En viktig målsetning med kvalitativ tilnærming er å oppnå forståelse av sosiale fenomener og det å kunne fortolke disse fenomenene får en stor betydning (Bergsland & Jæger, 2014, s.67). «Hovedpoenget med kvalitative intervjuer er at intervjueren lar intervju personen formulere svarene sine selv, samt at intervjuene er mer ustrukturerte og åpne» (Løkken & Søbstad, 2013, s.107). Ved å bruke den kvalitative metoden får vi frem personalets meninger, holdninger, erfaringer og kompetanse rundt temaet til problemstillingen vår. Ifølge Dalland (2017, s.52) har kvalitative metoder til hensikt å fange opp mening og opplevelser som ikke er målbare og ikke lar seg tallfeste. Når man bruker den kvalitative metoden er man ute etter hva ulike personer mener, og man må da tenke seg godt om hvem man intervjuer/observerer for å få de svarene man er ute etter i forhold til problemstillingen.

Pålitelighet eller reliabilitet er et kriterier for kvalitet i forskningen. Når man jobber med et forskningsprosjekt som denne bachelorpppgaven må vi stadig ta ulike valg, som valg av tema, problemstilling, forskningsmetode, hvem eller hva som kan bidra med data og hvordan det skal samles inn (Dalland, 2017, s.55). Vi må altså få frem vår pålitelighet til dere lesere

igjennom denne oppgaven, og vi må skille mellom informasjon og egen kunnskap. Dalland skriver at det er noen normer og idealer vi må følge uansett hvilken metode vi har valgt oss. Det ene vi må følge er pålitelighet, det handler om hvor hvorvidt arbeidet vi har presentert er til å stole på. Ved å svare på hvorfor vi har undersøkt dette, gjøre rede for vår bakgrunn og førforståelse, vise hvordan vi har samlet inn data (Dalland, 2017, s.55). Altså det handler om hvordan vi som studenter skal få troverdigheten til dere lesere.

Som nevnt tidligere hadde vi en førforståelse om voksnes generelle deltagelse i uteleken, før vi gikk inn i intervjurundene. Da kan man i ettertid undre seg over om de spørsmålene som er stilt er de beste i for å belyse problemstillingen, og om de får frem det riktige resultatet av vår oppgave. Ved å bruke den kvalitative metoden har vi oss selv som verktøy. Som vi ser det er det umulig å ikke tolke svarene, men det er mulig å etterstrebe en beskrivende og objektiv analyse av dataene. Samt være tydelig når man tolker og når man beskriver.

3.2 Valg av metode

Når man skal velge metoden man skal bruke i en undersøkelse er det viktig å ta utgangspunkt i problemstillingen. Dalland hevder at «Metoden forteller oss noe om hvordan vi bør gå til verks for å fremskaffe eller etterprøve kunnskap» (Dalland, 2017, s.51). Da ser man på hva man ønsker å finne ut av, hvilken type data innsamling man ønsker og hvordan vi får svar på det vi ønsker ut fra problemstillingen. Dalland påpeker at det er mange faktorer man må ha med seg som bakgrunn for valg av tema som: etiske vurderinger, spørsmål om hvilke metoder forskeren behersker og hva som for eksempel er tidsmessig realistisk (Dalland, 2017, s.54). Vi har valgt å benytte oss av den kvalitative metoden i form av intervju for å samle inn data til vår forskning. Vi mener dette er en godt egnet metode for å belyse vår problemstilling. For å få et bilde av den praktiske virkeligheten i barnehagen ønsker vi å få innblikk i hva personalet tenker, og hvilke historier de har om barnehagehverdagen. Dermed egner intervju seg godt til innsamling av informasjon

3.3 Intervju

Metoden vi har valgt for å samle data til vår undersøkelse er intervju. I forkant av intervjuene forberedte vi en intervjuguide med ulike spørsmål. Dalland skriver at en intervjuguide hjelper å utvikle spørsmålene i samtalen og følger av de svarene intervjupersonene gir. Intervjuguiden er en hjelp til å huske de temaene som skal tas opp (Dalland, 2017, s.78). Disse har vi tenkt ut

på forhånd og dermed kan den betraktes som en ramme for samtalen (Løkken & Søbstad, 2013, s.109). Ved å bruke våre egne barnehager og kjøre semi-strukturerte intervjuer, kan vi løsrive oss vekk fra spørreskjemaet og stille oppfølgings spørsmål om noe er uklart. Semi-strukturerte intervjuer kjennetegnes ved at samtalene er fokusert mot bestemte temaer som forskeren har valgt ut på forhånd (Dalen, 2004, s. 29). Vi følger intervjuguiden, men skal samtidig være åpne for å stille spørsmål rundt svarene vi får. På denne måten kan vi også være vare for ansiktsuttrykk, kroppsspråk, og stille spørsmål i forhold til dette. Underveis i intervjuet blir alt som blir sagt skrivd ned, også mimikk, kroppsspråk og observasjoner vi gjør av informantene som kan være relevant for vår empiri.

Vi skulle først benytte oss av egne barnehager for å samle inn datamateriale, men vi innså senere at dette kunne by på etiske utfordringer. Det ble drøftet med vår veileder, og vi kom sammen fram til at vi ville bruke flere barnehager for å gjøre empirien enda mer anonym.

3.4 Gjennomføring av intervju

I forkant av intervjuene sendte vi ut et informasjonsbrev til barnehagene der vi presenterte temaet vårt og problemstillingen. Intervjuguiden vår ble til underveis ved at vi hadde et pilotintervju for å finne ut av hvilke spørsmål vi ønsket å stille, om de var åpne/lukkede eller spørsmål vi kunne bygge videre på. Bergsland og Jæger legger vekt på at i et intervju er det generelt de åpne spørsmålene som gir rom for at informanten får reflektere og gjøre rede for sine opplevelser og erfaringer (Bergsland & Jæger, 2014, s.72). Med dette i mente valgte vi allikevel å inkludere noen lukkede spørsmål, for å få fram informantenes egentlige ståsted. Vi ba de også om å grunngi svarene sine ved disse spørsmålene, for å få en større forståelse for hvorfor informantene svarte ja/nei, og at de fikk muligheten til å reflektere over hvorfor de ga det svaret de gjorde.

Den første delen i vår intervjurunde var når vi var ute i barnehagene og intervjuet kollegaene våre. På forhånd hadde vi avtalt at vi skulle ha gruppeintervju, men på grunn av sykdom denne dagen fikk vi intervjuer en og en. Noen av de første vi intervjuet var nervøse og dette var også noe de sa før vi begynte. Vi la merke til at disse slappet mer og mer av undervegs i intervjuet, og de svarte på spørsmålene på en god måte. Vi fikk i tillegg bekreftet av samtlige at spørsmålene våre fikk de til å tenke mer over temaet, og reflektere over ting de vanligvis ikke gjorde. Da denne runden var over satte vi oss i bilen og kjørte til neste barnehage. Her skulle vi få gjennomføre gruppeintervju, og kjente oss spente på hvordan dette kunne bli i forhold til enkeltvis intervjurunder. Under begge rundene var det en som stilte spørsmål, og

en som skrev ned det som ble svart samt noen observasjoner av intervjuobjektene kroppsspråk og reaksjoner til spørsmålene.

På et bachelorseminar vi deltok på i forkant av intervjurundene, ble vi fortalt av samtlige forelesere at de anbefalte sterkt å ha gruppeintervju på grunn av tryggheten medlemmene gir hverandre, og at enkeltintervju ikke kom til å gi oss samme datamateriale å gå gjennom. Det vi begge sitter igjen med etter gjennomføringen av begge rundene, er at enkeltintervju gav oss mest å gå etter. Disse svarte utfyllende på spørsmålene vi stilte, mens på gruppeintervjuene virket det som at de ble usikre på hverandre og hadde korte svar. Vi tror begge at ved å gjøre enkle grep som å servere kaffe/te og kjeks, og dessuten plassere intervjuobjektene slik at de ikke måtte ha øyekontakt med noen av oss hele tiden, gjorde til at de følte seg trygge i enkeltrundene. Det var også noen av informantene som satte pris på at det var noen de kjente som stilte spørsmål, at de slik ble tryggere. I etterkant av intervjuene ble vi enige om å sende ut en e-post til eksterne barnehage, med ønske om noen i personalgruppen kunne svare kort på spørsmålene våre. Dette hjalp oss i arbeidet videre, og deltagerne ble dessuten ytterligere anonymisert ved at flere deltok i prosjektet.

3.5 Valg av informanter

Dalen skriver at valg av informanter er et særlig viktig tema innenfor kvalitativ intervjuforskning. Hvem skal intervjues, hvor mange og etter hvilke kriterier skal de velges ut? Et utgangspunkt er at antallet informanter ikke kan være for stort, da både gjennomføringen og bearbeidingen av dem er en tidkrevende prosess. Samtidig må intervjumaterialet en sitter igjen med være av slik kvalitet at det gir tilstrekkelig grunnlag for tolking og analyse (Dalen, 2004, s. 51). Vi måtte da ta et strategisk utvalg av informantene, altså de personene vi tror har noe å fortelle om akkurat dette temaet vi vil vite mer om, i en slik undersøkelse (Dalland, 2017, s.57). Informantene vi trenger er personalet som er med barna i den felles utetiden. Med dette i mente, følte vi oss trygge på at de vi i utgangspunktet hadde ment å intervju, da alle disse jobber i barnehage, og de fleste har gjort det i flere år. Vi var også opptatte av at vi ikke bare ville intervju utdannede pedagoger, men også fagarbeidere, assistenter og vikarer. Grunnen til dette er at pedagogene vet godt hvordan man skal være i samspill med barna, og vet eller skal vite hvor viktig personalets tilstedeværelse i lek er. Vi ønsket å få ærlige svar, og var redde for at svarene til bare pedagoger kunne avvike fra det som er praksisen deres. Fagarbeidere var viktig for oss å ta med fordi de har kunnskap om barna, og kunnskap om det å være aktivt deltakende i barnas lek og inkludering og de er

mer med barna enn pedagogene er, og mange er fast ansatt. Vikarene ekstra viktig på grunn av mengden vikarer vi bruker i vår kommune, og det er de som er mest ute sammen med barna, da fast personale ofte tar seg av andre ansvarsoppgaver eller blir heftet med møter osv. Ved å ta med alle gruppene som jobber nede «på gulvet» med barna håpet vi i tillegg så noen frø for å gjøre disse enda mer bevisste på viktigheten rundt deres rolle, og kanskje til og med skape gode diskusjoner på både pauserommet og avdelingsmøter i etterkant.

3.6 Etske vurderinger

Det var viktig for oss begge før vi startet dette prosjektet, at vi skulle forholde oss etter etiske retningslinjer. Christoffersen og Johannessen skriver at et forskningsetisk prinsipp er at det ikke skal være mulig å kunne gjenkjenne igjen enkeltpersoner som har tatt del i intervjuet og at alt skal være anonymisert (2012, s. 74). Det er etter våre vurderinger ikke mulig å komme fram til informantenes identitet eller tilhørende barnehage.

I forkant av intervjurundene delte vi et dokument med blant annet samtykkeskjema, informasjon om anonymitet samt vår taushetsplikt, og at de når som helst kan trekke seg fra undersøkelsen. Dette understreker Christoffersen og Johannessen ved å skrive at det er viktig at den eller de som skal delta i en forskning velger frivillig å delta, og dersom personene av en eller annen grunn skulle trekke seg fra forskningen må man godta dette (2012, s. 14).

De etiske prinsippene i en slik undersøkelse er etter vår vurdering ivaretatt, og vi tolker det som at vi ikke trenger å melde prosjektet til NSD. På deres sider står det tydelig at det skal være personopplysninger ved oppmelding, det har vi unnlatt å bruke i vårt prosjekt.

4.0 Funn og drøfting

I dette kapitlet har vi valgt å presentere empirien samtidig med drøfting og oppkobling av teori, da vi synes dette skaper best flyt i teksten. Vi har valgt å skrive noen av svarene vi fikk på en generell basis der det passer, og svarene hver for seg der det passer. Informantene våre har en erfaring som strekker seg fra alt til 1-23 år. Vi har noen som begynte som tilkallingsvikarer og senere tatt utdanning, noen som kjøkkenassistent og noen som startet rett i arbeid etter endt barnehagelærerutdanning. Noen har etterutdanning i spesialpedagogikk og småbarn, andre har hatt fagbrev i mange år. Vikarene hadde ingen utdanning innenfor barnehage, men noen satt på mange års erfaring. I barnehage nr 1 jobbet alle på småbarn 1-2 år, i barnehage 2 jobber de på avdeling med 2-5 år og barnehage 3 jobbet de på 1-2 år. Vi var

opptatte av å fange opp uteområdet i forhold til inkludering og mobbing/ekskludering, og startet derfor med dette spørsmålet.

4.1. Kan du kort beskrive uteområdet?:

Barnehage 1 beskriver uteområdet sitt med at det er mye skråninger, ulendt terreng og uoversiktlig, men at de samtidig har mye boltreplass oppe på flaten. De har en liten og en stor sklie, dumpe, husker og en båt. Uteområdet innbyr til mye Grovmotorisk lek og barna er flinke til å bruke kreativiteten og fantasien sin i uteleken, dette knytter vi opp mot Gibson (1979) sin teori Affordance, som utdyper seg i innbydelse, invitasjon eller det mulige handlingsrommet miljøet og individet sammen utgjør (Osnes et al, 2010, s.168). «Når et barn er ute i naturen og finner ett blant mange trær som de vil klatre i, ligger innbydelsen til å klatre hverken i treet eller hos barnet, men i relasjonen mellom dem». Noe vi også erfarer i det daglige er at ungene aktivt bruker det de har i omgivelsene rundt seg og skaper nye impulser til leken som fører til mestringsglede, samarbeid, gode samtaler og nye vennskap, og det var godt å høre at de også hadde observert det i denne barnehagen.

Barnehage 2 sier at de har et stort og flott uteområde og sier at de er heldige som har skogen tett på. De har mye asfalt med egen bilvei og ulike lekeapparater, sykler, husker og flere dukkehus.

Barnehage 3 har oppdelt uteområde i ulike områder som inneholder ulike husker, klatrestativer, sklier, dumper, sandkasse, naturområder med stein og skråninger, grillhytte, lekeskur med variert utvalg av materialer, sykler, traktorer osv. Informanten sier også at ved å dele opp uteområdene er det lettere for personalet og ha oversikt.

Ut fra svarene vi har fått fra de ulike barnehagene har alle 3 barnehagene mye av de samme materialene/lekene tilgjengelig.

4.2 Kan du fortelle om barnehagens aksjonsforskningstema/satsingsområde?

Aksjonsforskning-temaet var det kun pedagogiske ledere som hadde svaret på umiddelbart. Vikarene som ble intervjuet enkeltvis kunne ikke svare, mens fagarbeidere måtte bruke litt tid. De gjettest til og med på flere forskjellige. I gruppeintervjuet snudde alle seg til pedagogisk leder da de fikk spørsmålet. Barnehage nr 1 hadde tilstedeværende voksne som tema, barnehage nr 2 hadde språk, mens barnehage nr 3 hadde fagområdet kommunikasjon, språk

og tekst gjennom hele året. Grunnen til at vi ønsker å spørre om dette, var å få fram verdiene til barnehagen, samt det er interessant og høre hva de ulike barnehagene legger vekt på, og hvor interesserte personalet er på å holde seg oppdatert i det daglige arbeidet.

Barnehage nr 1, hadde tilstedeværende voksne som tema, noe vi kobler sammen med det å skape et inkluderende lekemiljø i utetiden, ved at personalet jobber med å være til stede der barna er. Satsningsområdene synes vi var veldig fine i alle barnehagene og viktige tema. Men det er da synd at ikke alle vet hva som er barnehagens tema og det man skal jobbe for dette året. Da stiller vi oss selv spørsmålet om hva som er poenget med å ha et gjennomgående tema, om kun 15% av de som jobber der vet hva det dreier seg om og skal dra lasset for alle sammen.

Vi har sett at kompetente voksne både faglig og praktisk er viktig i barnehagene, og vi kobler dette opp mot Stortingsmelding nr. 19 der det står at det er faglig enighet blant forskere om at personalets kompetanse og voksentettheten i barnehagen er de viktigste faktorene for barnas trivsel og utvikling. De ansattes formelle kompetanse har betydning for kvaliteten på samhandlingen med barna, og for hvordan personalet tilrettelegger et omsorgs- og læringsmiljø ut fra hvert enkelt barns forutsetninger (19 (2015-2016), s. 71). Dette spørsmålet var viktig for oss å ta med, da vi tenker at kunnskap om barnehagens satsningsområde også kan avsløre holdninger og interesse for å holde seg oppdatert rundt det faglige i barnehagen. Dette ser vi på som viktig da kunnskapen og forskningen stadig forandrer seg, og det å jobbe med mennesker krever at vi følger samfunnsutviklingen.

4.3 Kan du fortelle litt om hva personalets ansvarsoppgaver er i den felles utetiden?

Her fant vi at det var kun en barnehage som hadde definerte arbeidsoppgaver i utetiden som besto av sovevakt, gode lekekamerater og å ta med barna på forefallende arbeid som å koste/rake/måke på barnas premisser. Her fikk vi også styrket vårt syn på utetiden som møte og pausetid, da alle informantene bekreftet at dette også lå i oppgavene under utetiden. Det at all møtevirksomhet og pauseavvikling er lagt til utetiden gjør til at det er langt mindre ressurser tilgjengelig for barna. Dette kan gjøre det vanskeligere for barna å delta i lek, og kan også lettere føre til ekskludering og mobbing. Vi støtter oss på dette utsagnet fra Kari Pape at dersom vi skal lykkes i arbeidet med å forebygge mobbing og utenforskap må vi starte med å se på de ansatte (Pape, 2020, s.136). Dette tolker vi som at vi må både være rustet til å håndtere mobbing når det skjer, være flinke til å forebygge samt være til stede for barna. Vi

ser verdien av å sette fokus på dette og belyse hva personalets ansvarsoppgaver er i utetiden, da det kommer varierende svar og alle ble litt usikre på hva de skulle svare da dette er noe de ikke tenker over så ofte.

Kort oppsummert ut fra det informantene svarte er dette personalets oppgaver i utetiden: *å være til stede for barna, se alle, passe på at de har noen å leke med, hjelpe de som står utenfor, ha oversikt over alle, personalet må spre seg.*

En av barnehagene hadde hatt definerte arbeidsoppgaver i utetiden før som besto i at en av de voksne hadde på seg gul vest. Slik kunne barna se at det var denne voksne som skulle ta seg av å følge barna inn på do, skifte sko eller tøy, og denne hadde også ansvaret for å telle alle barna hvert 15 minutt. På denne måten kunne også de andre voksne løsrive seg mer og bli med barna i leken fordi de visste at det var noen som hadde kontroll på hvem som eventuelt var inne. Vi spurte i etterkant etter hvorfor de ikke hadde det lenger, om de var misfornøyde med ordningen. Da svarte informantene i denne barnehagen: *nei, jeg vet ikke. Det har vel bare blitt sånn.* En informant svarte også: *Vi snakker jevnlig om utetiden, vi må ha nok voksne ute, mtp møte og pauser osv. Det å ha nok folk ute er veldig viktig for å ha oversikt samtidig som man kan leke med barna, sette i gang aktiviteter og trøste de som gråter.* Drugli peker på at personalets fysiske tilstedeværelse i seg selv har en stor innvirkning på barnas engasjement i leken, videre skriver hun at det å sitte ved siden av barna og på den måten være tilgjengelig ved behov er viktig for at barn skal klare å være i leksituasjonene over tid (Drugli, 2017, s. 63). Som Drugli og informanten påpeker er det viktig at personalet er tilstedeværende for å være i nærheten og støtte og veilede barna i lek, for å kunne forebygge konflikter og uenigheter blant barna.

4.4 Syns du at personalet bruker nok tid på å leke med barna når dere er ute sammen?

Her var det som vi forventet litt betenkningstid, mens andre svarte konkret «nei». Det var pedagogene i barnehagene som var konkrete på dette, mens vikarene og fagarbeiderne dvelte mer. De svarte generelt at det var forskjellig fra dag til dag, at det kom an på ressursene de hadde tilgjengelig. Noen dager var det mer konflikter enn andre dager og dette tok både tid og energi fra de voksne, og andre la vekt på at de ikke skulle forstyrre den gode leken. En informant la til og med vekt på at: *de voksne ikke alltid sto og snakket, men ofte.* I dette spørsmålet vil vi støtte oss på Wolfs teori om lek, hun skriver om at et viktig faktum innenfor lek handler om de voksnes holdninger, fokus og forståelse av leken og hvilken betydning dette vil ha for barnet sin lek og for hvordan vi voksne forholder oss til barns lek (Wolf, 2014,

s. 17). I svarene vi fikk kommer det frem at personalet har lite fokus på det å delta i barns lek, men heller mer fokus på å observere, gjøre andre gjøremål eller at det rett og slett blir mye voksenprat i utetiden, noe vi mener at ikke hører hjemme. Som Dag Skram påpeker «Leik er kommunikasjon og samspel. Barn lærer å samhandle med andre, og gjennom det lærer dei også noko om seg sjølve» (Skram, 2002, s. 53). Vi tenker at som ansatt i barnehagen om man er pedagogisk leder eller vikar, har man et ansvar for å delta i barns utelek og legge til rette for gode samtaler og sosialt samspill, samt veilede barn til å både komme inn i lek og inkludere andre i sin lek.

4.5 Opplever du at barn blir utestengt/mobbet i uteleken?

Videre på intervju guiden var spørsmålet «Opplever du at barn blir utestengt/mobbet i uteleken? – Hva gjør de voksne i disse situasjonene?». Svarene kom fort og de var varierte, men alle hadde et eksempel på at barn mobbet andre barn, og at enkelte barn ble mer utestengt i lek enn andre. Noen fortalte om at det var mye *brannslukking* blant barna i utetiden da barna ofte grupperte seg i *jente og guttegjenger* som de ansatte fulgte med på i utetiden. En poengterte også at *leken ofte ser fin ut på avstand, men når man kommer nærmere og lytter og observerer barnas kroppsspråk og væremåte ser man at noen blir utestengt*. Uavhengig av rolle i barnehagen synes intervjupersonene det er vanskelig å sette ord på hvor grensen går for mobbing i barnehagen, eller hvordan man skal håndtere det. Da alle har ulik bakgrunn og ulike perspektiver. Det kom også fram at utformingen på uteområdene var viktig, og i den barnehagen der område er uoversiktlig var svarene mer farget av at det foregikk mobbing, enn de barnehagene med oversiktlig uteområde. Her drar vi inn det Pape skriver «at vi må våge å stille krav til dem som har valgt å arbeide med barn» (Pape, 2020, s.136). Med dette sitatet tenker vi det er viktigere å løfte gode verdier, ha gode dialoger med barna og snakke med de om mobbing og ekskludering, enn å kunne ta de i gjerningsøyeblikket. For å kunne ha gode dialoger og løfte gode verdier, må du ha gode relasjoner til barna. For å få til dette, mener vi at du må være tilstedeværende og vise barna at du er interessert. Dette belyser også Hjelmervik gjennom å skrive at når en voksen går inn i leken, inspirerer det gjerne barna til å videreutvikle leken og inkludere flere (2021, s. 191). Her leser vi at for å forebygge ekskludering og mobbing, mener vi det er sentralt å øke personalets kunnskap rundt lek og at de er involverte i leken til barna. Vi tolker informantenes svar slik at de alle har opplevd en gang eller flere at et barn blir mobbet eller mobber andre i barnehagens utetid. Det de ansatte gjør når de ser dette er å gå tettere på og observerer. Man kan spørre seg: at hvis man hadde tenkt mer forebyggende, i form at av den voksne deltar mer i leken. Vil barna da inkludere

flere, slik som Hjelmervik skriver? Våre funn tyder på at det trengs mer informasjon om viktigheten av den voksnes deltagelse i barnas lek, også med tanke på å hindre at mobbing oppstår, og å hjelpe flere barn inn i lek samtidig som man hjelper barn til å være inkluderende gjennom deltagelse i deres lek.

4.6 Hva legger du i ordet inkluderende lekemiljø?

Spørsmålet er hva legger du i ordet inkluderende lekemiljø? Det var noe flere synes var litt vanskelig å svare på og gi en definisjon, noen snakket litt med seg selv før de kom med et konkret svar. Vi opplevde at flere av intervju personene ble usikre om svaret de hadde var «bra nok». Noen av svarene som kom var: *Noe alle kan bli med i, en plass det er rom for alle.* Den ene informantene sa først at *en ball som to stk sparkes, ikke er inkluderende, men samtidig kan det være inkluderende for de to barna det gjelder.* Noe som vi tolker til at det fikk informantene til å tenke seg om, og at de viser at de har evnen til å kritisk reflektere over egen praksis. Vi ser på dette som positivt ved at vi forhåpentligvis satte i gang en tankeprosess etter intervjurunden var over. Håpet er at informantene tar med seg refleksjonene de gjorde her ut til egen praksis, og ut til avdelingene i barnehagene.

Et annet svar vi fikk på spørsmålet var: *Et godt tilrettelagt lekemiljø som inkluderer alle barn i barnehagen uansett bakgrunn og forutsetninger.* Noe som støtter oppunder barnehageloven §41 “Barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna” (Barnehageloven, 2005, §41). Vi syns det derimot skinner gjennom at det ikke er alle som har like mye kunnskap om hva inkludering og inkluderende lekemiljø er, og vi anser dette som viktig kompetanse som personalet må ha i barnehagen. Barnehagen er en viktig arena for å lære om inkludering, og det er en viktig egenskap å inneha om man skal fungere godt i et samfunn og er dessuten en del av den forventede utviklingen hos barna.

4.7 Mener du at lekene og apparatene dere tilbyr er med på å skape et inkluderende lekemiljø?

Neste spørsmål på guiden var: Mener du at lekene og apparatene deres ute er med på å skape et inkluderende lekemiljø? Flere brukte litt tid til å tenke seg om før de svarte på dette spørsmålet, et ærlig svar vi fikk var: *Det er ikke så veldig inkluderende.* Gjengangeren var at de mener at for eksempel sykler eller klatrestativer ikke var så inkluderende da det ikke skaper så mye felles lek. Derimot sier de at sandkassen og båten er en arena for inkludering da det er plass til mange barn, og personalet er til stede der og klarer å inkludere barna i lek. De

la også vekt på at når en voksen starter en lek, kommer det ofte flere gående og vil være med. Dette synes vi var fint sagt, og vi kobler dette opp mot det Drugli skriver om at god læring i lek krever at personalet tilrettelegger for lek og læring, ved for eksempel at barna har tilgang på leker (inne og ute), objekter, materialer, også videre som vekker deres nysgjerrighet og utforskertrang. Personalet må også aktivt fange opp læringsmuligheter som oppstår spontant og bygge videre på disse. Det krever at miljøet i barnehagen er spennende og inspirerende, og at personalet er der barna er, for eksempel på gulvet, i sandkassen, ved bordet også videre (Drugli, 2017, s. 171). Intervjuobjektene er fornøyde med uteområdet de har nå, og noen begynte å fortelle om fremtidsplaner de har for å organisere og skape et mer innbydende lekemiljø ute. Det var også disse som trodde det foregikk mest mobbing hos dem, som de sa på grunn av et uoversiktlig uteområde. Der det er mange kriker og kroker barna kan gjemme seg i, og der mente informantene at det foregår mer mobbing.

Etter noen år i praksis og utdanning er vi også trente på å se dette, og støtter oss på det informantene sier om uoversiktlige uteområder. Da vi opplever at mobbing/utestenging i lek ofte skjer i de mer skjulte områdene, der barna vet at de ansatte ikke kan oppdage de så lett. Vi må gi barna rom for å kunne gjemme seg litt bort i ulike plasser på uteområdet, men samtidig må personalet følge med for å forebygge dette. Rammeplanen fastslår også at barnehagens fysiske miljø skal være trygt og utfordrende og gi barna allsidige bevegelseserfaringer. Personalet skal utforme det fysiske miljøet slik at alle barn får muligheter til å delta aktivt i lek og andre aktiviteter, og slik at alle leker og materiell er tilgjengelig for barna (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 19). Her mener vi også at det trengs mer kunnskap for å skape disse miljøene, og ved at personalet involverer seg mer i leken, vil også kanskje de se hva som trengs og hva som kunne blitt gjort for å skape inkluderende lekemiljøer. I leken er det som tidligere nevnt lettere å få «barnebrillene» på, og kan se ting fra barnets perspektiv.

4.8 Hva gjør du aktivt for å skape et inkluderende lekemiljø for ALLE i den felles utetiden?

Her fikk vi mange varierende svar, men ingen svarte konkret på hva de aktivt gjør. Det var mye synsing med at: *jeg prøver å ha oversikt over om alle er med i lek eller prøver å snakke med de som er utenfor leken.* Det var mer fokus på å passe på å ha tilgjengelig materiale for barna, og det å ha oversikt over hvor alle barna er. Flere svarte at det er vanskelig å løsrive seg for å aktivt delta i barns lek da det er lite ressurser ute så man ofte heller tar observatørrollen. En informant underbygger dette ved å svare: *Men jeg synes det er vanskelig å løsrive seg ved*

å bli med i leken i båten, og bare er der i 30 min for eksempel, men det er sånn man burde gjort. Disse svarene vi fikk kobler vi opp mot Trond Løge Hagen (2015) og Sørensen (2017) sin artikkel med tittelen «Hvilken innvirkning har barnehagens fysiske utemiljø på barns lek og de ansattes pedagogiske praksis i uterommet, s.13». I studien viser det seg at personalet ser på uterommet som et frirom, der barna skal få bevege seg fritt og leke i størst mulig grad, uten at de blander seg inn. Personalet løfter frem at deres rolle i uteleken er observatørrolle, og barna har likeverdige muligheter til lek uten deres rolle og støtte. Vi synes det er urovekkende at praksisen er lik i 2023, som i 2015 med tanke på at barnehagene stadig belyser viktigheten av lek, personalets tilstedeværelse og deltakelse i barns lek, hvor viktig det er for å forebygge mobbing og styrke barns psykiske helse. Nordli og Thormodsæter skriver også at for å skape et inkluderende og sosialt miljø sammen med barna er et aktivt og tydelig personale en viktig forutsetning for at barna kan utvikle og mestre sosiale ferdigheter sånn at de kan delta i fellesskapet (2011, s. 56).

4.9 Hva tenker du er viktig for å skape et inkluderende lekemiljø når alle barna er ute felles?

Det kom flere ulike svar her også, noen mer utfyllende enn andre: *voksentesetthet, ikke basere seg på en aktivitet, vennskap, aktive voksne i lek med barna, ikke samles for å skravle.* En informant svarte: *det viktigste er at alle har noen å leke med.* Når vi leste videre igjennom svarene, har den ene informanten et svar på dette: *det er viktig å sette fokus på at personalet får en felles forståelse om hva inkluderende lekemiljø handler om og at man må ha en arena for å dele kunnskap med hverandre for å sikre at alle barn blir inkludert.* Vi mener også at barns medvirkning er en viktig del av det å skape et inkluderende lekemiljø, og Nordli & Thormodsæter beskriver dette på en fin måte med å skrive at personalet i barnehagen må møte barn ut fra deres ståsted i her og nå situasjoner, altså personalet må ha “barnebrillene på”, barns medvirkning begynner i den voksnes tanke (Nordli & Thormodsæter, 2011, s.54). Personalet må være påkoblet og til stede de barna er, som noen av informantene svarte må vi delta og være til stede i barns lek, ikke stå og skravle eller prioritere andre gjøremål. Det må være god voksentesetthet og man må ha samtaler med barna, vise interesse og delta i barns leke som lek.

Voksentesetthet, samtale og interesse er vi enige i, og vi synes informantene svarte fint på dette spørsmålet. Vi tenker samtidig at barnehagene trenger mer kunnskap og lærdom i hvordan

man kan skape inkluderende lekemiljø ved at de kan jobbe med aktivitet med dette på personalmøter osv. For å skape en felles forståelse blant personalgruppen samt ta i bruk ulike verktøy som aksjonsforskning/utviklingsarbeid for å jobbe mer systematisk med dette over en tid for å skape en positiv endring for barna i den felles utetiden.

4.10 Hva er det viktigste du gjør i utetiden?

Når vi stilte dette spørsmålet ble det også noe betenkningstid, noen var også litt usikre på hva de skulle svare. Det kom ulike svar som: *å være veileder i leken, ha overblikk og kontroll, vise at de er der for barna og hjelpe til med praktiske ting som strikk under sko, pusse neser og hjelpe med votter.* Her ser vi at det praktiske rundt det å ta vare på barn kommer tydelig fram, og de fysiologiske behovene er det som blir dekket først.

Vi undrer oss over at det er kun en av alle informantene som nevner noe om det å være til stede i leken og være den voksne barna føler de kan komme til om de er lei seg, eller ønsker å ha med seg noen i lek. En informant beskriver dette på en god måte: *Jeg prøver være til stede, og være den voksne de føler de kan stole på å komme til om de har noen problemer, men det tar tid å opparbeide tillitt.*

Vi mener og erfarer at det viktigste personalet gjør i utetiden er å være tilgjengelig for barna og at de er deltakende og støttende i barns lek, barna for å skape den tryggheten de trenger. Hjelmervik skriver om at «Når en voksen går inn i leken og tar en rolle, inspirerer det gjerne barna til å videreutvikle leken og inkludere flere» (Hjelmervik, 2021, s. 191). Med dette eksemplet ser vi tydelig hvor viktig voksenrollen er, og hvor viktig det er at det er nok personale tilgjengelig i den felles utetiden. Videre i våre funn kommer det også fram at kun en informant svarte konkret: *å leke med barna.* Vi synes det viser hvor lite fokus det er på å delta i barns lek i utetiden. Vi personlig anser det å leke med barna som en av utetiden og ikke minst barnehagedagens viktigste oppgave. Å leke med og være til stede sammen med barna, vise at man er genuint interessert og tar en del av barns lekende omverden. Det er det vi opplever at barna setter pris på og ønsker, at personalet er med dem og leker. Når vi spør barna i barnehagene vi jobber i hva de ønsker så svarer de ofte: At de voksne kan være med oss å leke. Vi i personalet må huske på la barna medvirke mer til hva utetiden brukes til, ikke bare tenke at barns medvirkning er at barna får bestemme selv hva eller hvem de skal leke med, men at de skal få en mulighet til å ytre sine ønsker og behov. Ønsker barna at vi i personalet skal delta i deres lek, bør vi lytte til dette og sette «observatør hatten» på hyllen,

eller legge andre praktiske gjøremål til siden. Her støtter vi oss på Nordli & Thormodsæter s.50 som refererer til barnehageloven § 3 Barns rett til medvirkning der det står at: Barn i barnehagen har rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet. Samt at barnets synspunkter skal legges vekt på i samsvar med dets alder og modning.

5.0 Avslutning

I denne oppgaven tok vi for oss problemstillingen «Hva gjør personalet i barnehagen for å skape et inkluderende lekemiljø i den utetiden som er felles for hele barnehagen?». I undersøkelsen valgte vi å gå ut i to barnehager for å intervju personalet der, samt sende ut en e-post til en tredje barnehage med de samme spørsmålene. Dette ville vi gjøre for å få bedre forståelse av hva som faktisk skjer, og hvilke tanker personalet har rundt praksis og teori/ønsker om hvordan ting skal være.

Vi stilte spørsmål som handlet om inkludering, lek i utetiden, personalets roller og om mobbing/ekskludering. Her ga informantene uttrykk for at personalet kunne ha vært flinkere til å delta i lek, de hadde gode tanker og refleksjoner rundt deres egen praksis, og de fleste var kritiske både til seg selv og barnehagen de jobber i. Alle svarte «nei» eller «ikke nok» på spørsmålet om de synes personalet leker nok med barna, det var ingen som hadde «å leke med barna» som en ansvarsoppgave i utetiden og det var også noen som sa det foregikk mobbing/ekskludering i utetiden. Det kom også fram i spørsmålene våre at informantene i liten grad tenkte over hvorfor ting er som de er, at det ofte bare skli ut eller skapes en felles taus enighet om hvordan ting er og skal være. Vi synes det var synd at de som opplevde og observerte mobbing i barnehagen synes det var vanskelig å vite hva man skulle gjøre og hvor grensene går. Dette synes vi er et alvorlig problem, og det å håndtere dette burde barnehagepersonalet være mer rustet til enn det de er i dag.

Det vi begge sitter igjen med etter å ha jobbet med denne oppgaven, er at personalet i barnehagen bruker for lite tid sammen med barn i lek, det er pedagogene som er utdannet til å jobbe med barna som er minst med barna og at det er lite forskning på dette feltet fra før. Vi stiller spørsmålsteget ved at det var så vanskelig å finne tidligere stoff om dette. Vi håper i fremtiden at det settes større søkelys på disse viktige temaene. Som det kommer fram i teoridelen vår, kan voksne i barns lek være helt avgjørende for barns fremtid.

Timene tilbrakt med barn er de minst bortkastede timene i ditt liv (ukjent).

Litteraturliste:

[Barnehageloven \(2005\) Lov om barnehager \(LOV-2005-06-17-64\). Lovdata.](#)

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>

Baustad, I. K. (2019) *Inkluderende utelek*. Masteroppgave, universitetet i Stavanger. UIS delarkiv. https://uis.brage.unit.no/uis-xmlui/bitstream/handle/11250/2622227/Baustad_Ida_Karoline.pdf?sequence=1&isAllowed=y

[Bergsland, M. D. & Jæger, H. \(2014\) Bacheloroppgaven i barnehagelærer utdanningen. Cappelen Damm Akademisk](#)

[Dalen, M. \(2004\) Intervju som forskningsmetode, en kvalitativ tilnærming. Universitetsforlaget](#)

[Drugli, M. B. \(2017\) Liten i barnehagen. \(3 utgave\) Cappelen damm akademisk](#)

[Greve, A. \(2009\) Vennskap mellom barn i barnehagen. Pedagogisk forum](#)

Hagen, T. L. (2015). Hvilken innvirkning har barnehagens fysiske utemiljø på barns lek og de ansattes pedagogiske praksis i uterommet. *Nordisk barnehageforskning*, 10. <https://doi.org/10.7577/nbf.1430>

Hvidsten, B. I. B. (red.) (2021) *Spesialpedagogikk i barnehagen: barnet i fokus*. (2 utgave) Fagbokforlaget

[Jørgensen, P. S., & Rienecker, L. & Skov, S. \(2013\) Den gode oppgaven: håndbok i oppgaveskriving på universitet og høyskole \(2 utgave\). Fagbokforlaget](#)

Kunnskapsdepartementet (2017) *Rammeplan for barnehagen*. Pedlex: Oslo

Løkken, G. & Søbstad, F. (2013) *Observasjon og intervju i barnehagen*. Universitetsforlaget.

Nordli, W., Thormodsæter, B. M. S, (2011) *Tilstedeværende voksne – medvirkende barn: Endringsarbeid i barnehagen*. Høyskoleforlaget

Osnes, H, Kaarby, K, M, E & Skaug H. N (2020) *Kropp, bevegelse og helse i barnehagen*. (3 utgave) Oslo: Universitetsforlaget

Skram, D. (2002) *Barns utvikling leik og læring: pedagogisk arbeid i barnehage og skule*. (3 utgave). Det norske samlaget

Skram, D. (2007) *Leik og læring i samspel: pedagogisk arbeid i småskulen*. (2 utgave) Det norske samlag

Stortingsmeld. 19 (2015-2016). Tid for lek og læring – bedre innhold i barnehagen
Departementet.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/cae152ecc6f9450a819ae2a9896d7cf5/no/pdfs/stm201520160019000dddpdfs.pdf>

Pape, K. (2020) *Lek og inkludering i barnehagen; motvekt til utestengelse og mobbing*.
Kommuneforlaget

Wolf, K. D. (2014) *Små barns lek og samspill i barnehagen*. Universitetsforlaget

Wolf, K. D. (2017) *Medvirkning til barns spontane lek: i barnehagen*. Universitetsforlaget

Øhman, M. (2012) *Det viktigste er å få leke*. Pedagogisk forum

Øhman, M. (2020) *Vern om barns lekestyrke*. Pedagogisk forum

Vedlegg:

Samtykkeskjema for deltakelse til bacheloroppgave

Dette er et spørsmål om du ønsker å delta som informant til min/vår bacheloroppgave. Formålet med oppgaven er å undersøke hva personalet i barnehagen tenker og praktiserer rundt et inkluderende lekemiljø for alle.

Problemstillingen min/vår er:

Hva gjør personalet i barnehagen for å skape et inkluderende lekemiljø for alle i den utetiden som er felles for hele barnehagen?

Hva innebærer det for deg å delta?

Dersom du ønsker å delta i prosjektet, innebærer det deltakelse i semi-strukturerte gruppeintervju. Intervjuet vil inneholde spørsmål om deres praksis for å skape et inkluderende lekemiljø, samt litt informasjon om dere som yrkespersoner. Veileder vil få innsyn i informasjon fra intervjuet. Det vil derimot ikke bli gitt personopplysninger eller andre opplysninger som kan føre til identifikasjon av deg.

Det er frivillig å delta

Det er helt frivillig å delta i prosjektet. Dersom du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket ditt, uten å oppgi grunn. Alle dine personopplysninger og informasjon fra intervjuet vil da bli slettet.

Ditt personvern – Hvordan jeg/vi oppbevarer dine opplysninger

Datamaterialet og oppgaven vil være anonymisert og det vil dermed ikke være mulig at noen gjenkjenner deg. Vi vil behandle personopplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Notater fra intervjuet/observasjonene vil oppbevares utilgjengelig for andre. Dersom det kommer fram personopplysninger underveis i intervjuet/observasjonene, vil disse bli kodet slik at bare vi kan forstå hva de betyr.

Hva skjer med opplysningene etter at bacheloroppgaven er levert?

Notatene fra intervjuet/observasjonene makuleres og slettes når oppgaven er levert og godkjent. Oppgaven skal leveres i løpet av mai 2023, deretter følger en tre ukers sensurtime.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Dersom du har spørsmål til oppgaven eller ønsker mer informasjon. Ta gjerne kontakt med:

***** @stud.hvl.no

***** @stud.hvl.no

Eller min/vår veileder:

Navn: *** ****

Epost:*****@hvl.no

Med vennlig hilsen

***** & *****

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjonen om prosjektet, og fått anledning til å stille spørsmål.
Jeg samtykker til:

Å delta i

Gruppeintervju

Jeg samtykker til at mine svar/observasjonene kan oppbevares og behandles fram til prosjektet er avsluttet.

(Signatur av prosjektdeltaker, sted og dato)
